

Dobra vzgoja krepi demokracijo

■ **Anton Jamnik**, ljubljanski pomožni škof, dr. teologije, je poučeval na *Škofjski klasični gimnaziji*, predava filozofijo, filozofijo religije in etiko (poslovno etiko). Aktivno sodeluje z nekaterimi univerzami in visokošolskimi ustanovami doma in v tujini. Udeleževal se je na področju ustanavljanja katoliške univerze v Sloveniji. Od leta 2008 je redni član *Evropske akademije znanosti in umetnosti* s sedežem v Salzburgu. Od leta 2022 je pri *Slovenski škofovski konferenci* zadolžen za katoliške medije ter za Slovence v zamejstvu in tujini.

Mednarodna konferenca krščanskih učiteljev – SIESC je potekala v Vipavi med 24. in 29. 7. 2024. Začela se je s sveto mašo, ki jo je daroval ljubljanski pomožni škof Anton Jamnik. Med sveto mašo je v homiliji nagovoril udeležence.

Govorica Svetega Duha ustvarja občestvo

Dragi krščanski učitelji, iskreno se vam zahvaljujem, da ste se združili v eno družino, občestvo, kjer se nihče ne počuti izključenega, ampak je sprejet, potreben in deležen vaše pozornosti. Še naprej poslušajte šepet Svetega Duha, Duha ljubezni, ki človeka usposablja v jeziku, ki išče izgradnjo, ki v vsem odkriva dobro, ki si prizadeva za dialog in odprtost v vsej raznolikosti pogledov. Prizadevajte si za jezik, ki ima vizijo in trajnost, saj njegova veljavnost presega zgolj človeške meje. Išcite jezik, ki zna poslušati, razumeti in se izogibati moraliziranju; jezik, ki želi odpustiti in začeti znova. Govorica Svetega Duha ustvarja občestvo »enega srca in ene duše« (prim. Apd 4,32). Duh občestva je Bog med nami. V njem je do-

sežena zmaga nad ločitvijo človeka od človeka. Človekovo zatiranje bližnjega preneha. Konča se človekovo poniževanje sočloveka. Odtujenost človeka od človeka je odstranjena. Gospodarji in sužnji postanejo bratje ... Kjer se zgodi kaj takega, se zgodi nič manj kot izkušnja Boga samega. Kateri Bog? Bog med nami, komunikativni Bog, Sveti Duh. Tako stopimo iz svoje osamljenosti v skupno življenje. Naši strahovi pred drugimi in naša agresija, naša agresivnost postanejo smešni, saj je vsega dovolj za vse. Samo Bog je tam za vse.

Učenje je veselo pričakovanje samega sebe

Danes s to sveto mašo začnemo mednarodno konferenco krščanskih učiteljev. Izpostavil bi misel iz intervjuja s Petrom

Sloterdijkom za 14. številko *McKinsey Wissen*, posvečeno izobraževanju (Lernen ist Vorfreude auf sich selbst, Učenje je veselo pričakovanje samega sebe, 2009), ki vsebuje ključne misli, ki naj pedagog v celotni vertikali šole in izobraževanja, od vrtcev do univerz, nagovarjajo in kličejo k razmisleku. »Učitelji so ljudje, ki pogosto verjamejo, da je vedno bolje nekaj razložiti kot narediti. Vedno bolj jasno postaja, da se s tradicionalnimi šolskimi sredstvi ne moremo približati jedru učenja. (...) Hkrati pa otroci, učenci, študenti vnašajo svojo radovednost, svoj entuziazem, ta neprecenljivi medij veselega pričakovanja samega sebe v učni proces. In točno to se od njega pričakuje, da se lahko 'učni libido' pojavi kot pravi osebni in socialni kapital. Didaktika, ki to spoštuje, je precej drugačna od učnega procesa na šoli, v kateri učitelji gestikulirajo: »Ti boš presenečen, jaz pa bom tisti, ki ti pokažem.«

Ali učitelji vedo, da vzgajajo otroke za današnji čas in 'za kaj' jih vzgajajo, če jih sploh vzgajajo? Je v sodobni šoli prostor za celega človeka ali le za njegove stvarne, socialne, internetne in tekmovalne izhode? Kakšno je razmerje med sodobno didaktiko in prvotno človekovo avtodidaktiko? Ali je učenje »veselo pričakovanje samega sebe«, svojih prihodnjih stanj, sposobnosti, pogledov in izbir, darov, presenečenj nepričakovanega ali je negativno od vsega tega?

Srce govori srcu

Kako najti rešitev za ta vprašanja? Zelo poučen in čudovit primer v tem pogledu je John Henry Newman, ki ga je papež Benedikt XVI. med obiskom v Veliki Britaniji razglasil za blaženega. Nazivi, dok-

torati in druge reference ne pomagajo, če učitelj, vzgojitelj ali profesor ni v prvi vrsti človek, ki je osebnost, ki se trudi živeti to, kar govori, ki izžareva predvsem tisto harmonijo bivanja, ki je najboljša 'pedagoška metoda'. Newman je to povedal na preprost in navdihnjen način. Njegova misel, ki je nastala v 19. stoletju, je vedno bolj aktualna in je dobro izhodišče, da te besede vzamemo resno in se vprašamo, koliko jih živimo, koliko so res naša 'pedagogika'.

Srce govori srcu – *Cor ad cor loquitur* – ta rek, ki je bil temeljno vodilo njegovega življenja, je Newman našel pri svetem Frančišku Saleškem v dolgem pismu, ki ga je svetnik napisal škofu Bourgesa leta 1604. Frančišek ob razpravljanju o pridiganju med drugim piše: »Naše besede naj prihajajo iz srca in ne iz ust. Konec koncev je srce tisto, ki govori srcu, usta govorijo samo ušesom ... Očetje starih časov in vsi, ki so obrodili sadove, (...) so govorili od srca do srca, kakor dobri očetje govorijo svojim otrokom. Osebe vplivajo na nas, glas nas omejuje, pogled nas obvladuje, dejanja nas podžigajo.«

Foto: Nataša Pezdur

Osebnost učitelja, vzgojitelja je vedno v središču vzgoje. Če človek nečesa nima, če tega, česar se sam uči, ne živi, potem drugim nima česa dati, v njih ne more prebuditi veselega pričakovanja samega sebe. Zato je Newman vedno poudarjal nenadomestljivo vlogo učitelja, njegove priče, njegove biti. Tako je razumel tudi vlogo tutorja na kolidžu Oriel v Oxfordu. »Resnica vstopi v um učenca skozi oči in ušesa, skozi čustva, domišljijo in intelekt.« Noben šolski sistem ne more uspešno delovati brez osebnega vpliva učiteljev. »Kjer je (osebni) vpliv, je življenje; kjer ga ni, ni življenja. (...) Šolski sistem brez osebnega vpliva učiteljev na učence je kot polarni mráz in bo ustvaril ledeno, petrificirano in togo izobraževanje, nič drugega,« je zapisal Newman.

Kardinalovo geslo »Srce govori srcu«, ki si ga je izbral Newman, osvetljuje njegovo pojmovanje oznanjevanja, poučevanja in vzgoje. Spominja nas na pomen, ki ga je pripisoval prijateljem in skupnosti, primatu osebnosti, poudarjanju celovitosti človeške osebe. Srce govori srcu, Božje srce človekovemu srcu – v učlovečenju Božjega Sina in v zakramentalnem življenju Cerkve. Človeško srce govori s srcem drugih, ki iščejo vero, želijo živeti bolj polno, se veseliti samega sebe ali jih mučijo dvomi. Tako srce je bilo v Newmanovih prsih in je govorilo neštetim srcem v šolah in univerzah v Oxfordu, Birminghamu, Dublinu in Rimu v njegovem času in z nevsiljivo močjo govori ljudem našega časa. Se bomo vsi skupaj malo zamislili nad tem vodnikom in se vprašali, ali o nečem le govorimo ali smo to? Prava pedagogika se začne v naših srcih, v žaru našega bitja – in to je tisto, kar pri učencih in dijakih resnično spodbuja cilj našega poučevanja in vzgoje, da je »učenje veselo pričakovanje samega sebe«.

Poučevati in vzgajati za evropski projekt demokracije

Uspeh evropskega projekta ni odvisen samo od gospodarskega povezovanja in znanstvenega ter tehnološkega napredka, ampak tudi od sprejemanja sklopa temeljnih pravic in vrednot, kot so človekovo dostojanstvo, človekove pravice,

svoboda, nediskriminacija, skupno dobro, subsidiarnost, pravičnost, strpnost, vključenost, solidarnost in enakost ter svoboda veroizpovedi, ki podpirajo demokracijo in zagotavljajo njeno pravilno delovanje.

Demokracija brez vrednot se zlahka spremeni v totalitarizem ali avtoritarnost. Današnje grožnje demokraciji v Evropi izvirajo iz erozije skupnih vrednot evropskega projekta. Kriza oziroma deficit demokracije je posledica širše krize vrednot. Na volitvah lahko evropski državljani izrazijo svoje pomisleke in mnenja o tem, kako se vrednote izvajajo v evropskem prostoru, in odgovorno glasujejo za spodbujanje višjih standardov vrednot za krepitev demokracije. Ta državljanska zavest participativne demokracije je zagotovilo in nadaljevanje Evrope kot skupnosti vrednot.

Vrednote, na katerih temelji demokracija, imajo krščanske korenine. Katoliška cerkev kot pomemben deležnik evropske družbe ne more ostati ravnodušna do prihajajočega demokratičnega procesa, saj gre za dostojanstvo vsakega evropskega državljana, človekove pravice, pravičnost, solidarnost in subsidiarnost. Cerkev ceni demokratični sistem, ker zagotavlja sodelovanje državljanov pri političnem odločanju, kar od tistih, ki vladajo, zahteva, da so odgovorni za varovanje, zaščito in uresničevanje vrednot, brez katerih bi bila resnična demokracija spodkopana.

Naj Sveti Duh navdihuje vse udeležence mednarodne konference, da pogumno in z upanjem odgovorijo na izzive sodobne družbe. Naj vas v teh dneh še posebej navdihnejo misli papeža Frančiška v njegovi okrožnici Vsi smo bratje: »Človek je tako ustvarjen, da se lahko izpolni, razvije in doseže polnost le z iskrenim žrtvovanjem samega sebe. Prav tako ne more v celoti spoznati lastne resnice, razen če se sreča z drugimi: Ne morem uspešno govoriti sam s seboj, razen po merilih, po katerih govorim drugim. Zato nihče ne more izkusiti vrednosti življenja brez ljubezni do konkretnega sočloveka. To je skrivnost pristnega človeškega obstoja, kajti življenje je tam, kjer je 'tovarištvo', skupnost, bratstvo.«